

BESCHIKKING

Wet Natuurbescherming - ontheffing soorten ruimtelijke ontwikkeling

Aanvrager	Tolhuislanden Duurzame Energie B.V.J.A. Koster
Aangevraagde activiteiten :	Realisatie en beheer van windturbines, Energiepark Tolhuislanden
Datum ontvangst aanvraag :	25.10.2023
Locatie :	Nieuwleusenerdijk 30, 8028PH Zwolle
Datum beschikking :	26.02.2025
Kenmerk :	D2025-00007959
Zaaknummer :	Z2023-00002904

Deze definitieve beschikking is als volgt opgebouwd:

A.	DEFINITIEF BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING.....	4
A.1	Aanvraag.....	4
A.2	Besluit.....	4
A.3	Ondertekening en verzending.....	5
A.4	Niet mee eens?.....	5
B.	VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT.....	7
B.1	Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag.....	7
B.2	Algemeen.....	7
B.3	Gebruik en aanleg.....	8
B.4	Vleermuizen.....	8
B.5	Grote modderkruiper.....	8
B.6	Overige zaken.....	9
C.	OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT.....	10
C.1	BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER.....	10
C.1.1	Bevoegdheid.....	10
C.1.2	Procedure.....	10
C.1.2.1	Overeenstemming andere provincie.....	10
C.1.2.2	Adviesverzoek aan gemeente.....	10
C.1.2.3	Relevante overige besluiten.....	10
C.1.3	Toetsingskader soorten.....	11
C.1.3.1	Wettelijke regels.....	11
C.2	WEERGAVE VAN DE FEITEN.....	11
C.2.1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten.....	11
C.2.1.1	Omschrijving van het project / activiteiten.....	11
C.2.2	Doel van het project.....	14
C.2.3	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd.....	14
C.2.4	Periode.....	14
C.2.5	Onderliggende documenten.....	14
C.2.6	Aanvullende gegevens.....	14
C.3	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN.....	14
C.3.1	Inhoudelijke beoordeling.....	14
C.3.1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek.....	14
C.3.1.2	Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding.....	16
C.3.1.3	Beschrijving noodzaak ontheffing.....	24
C.3.1.4	Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging.....	25

C.3.1.5	Wettelijk belang van het project.....	26
C.3.1.6	Toetsing aan overige vereisten.....	28
C.3.1.7	Zorgplicht blijft altijd gelden.....	28
C.4	Zienswijzen en wijzigingen ten opzichte van de ontwerp beschikking.....	29
D.	SLOTCONCLUSIE.....	29
E.	BIJLAGE 1. AANVARINGSSLACHTOFFERS VOGELS.....	30
F.	BIJLAGE 2. GROTE MODDERKRUIPER.....	31
G.	BIJLAGE 3. REACTIENOTA ZIENSWIJZEN.....	32

A. DEFINITIEF BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

A.1 Aanvraag

De heer Sissingh van het adviesbureau Pondera heeft, namens uw organisatie, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend.

Deze hebben wij op 25 oktober 2023 ontvangen en geregistreerd onder zaaknummer Z2023-00002904. Op 8 april 2024 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen.

De aanvraag is gedaan vanwege de realisatie en het beheer van windturbines in Energiepark Tolhuislanden, Zwolle. In dit document geven wij ons besluit weer.

Op 1 januari 2024 zijn de Omgevingswet en de Invoering Omgevingswet in werking getreden. Als een aanvraag op basis van de Wet natuurbescherming is ingediend voor 1 januari 2024 is er sprake van overgangsrecht.² Dat betekent dat de aanvraag wordt afgehandeld volgens de oude wetgeving. Dat is in dit geval de Wet natuurbescherming. De ontheffing is aangevraagd in 2023 en valt daarom onder het overgangsrecht.

A.2 Besluit

Wij besluiten u een ontheffing³ te verlenen van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn en van een nationale soort. In het bijzonder gaat het om het verbod om de in bijlage 1 weergegeven vogels te doden⁴, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger opzettelijk te doden⁵ en de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de grote modderkruiper opzettelijk te beschadigen of te vernielen⁶.

De ontheffing heeft betrekking op de realisatie en het beheer van windturbines in Energiepark Tolhuislanden, Zwolle, voor de locatie Nieuwleusenerdijk 30, 8028PH Zwolle.

Het definitief besluit van deze ontheffing treedt in werking op 1 januari 2026 en is geldig tot en met 31 december 2057.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften zoals weergegeven in B. Voorschriften bij het besluit.

- Pondera, oktober 2023. Toelichting en activiteitenplan ontheffing beschermde soorten Wnb Energiepark Tolhuislanden. 720153. (versie 2.0)
- Altenburg & Wymenga, 2022. Ecologisch onderzoek en natuurtoets voor wind- en zonne-energie in gebied Tolhuislanden. A&W-rapport 21-253.
- Windpark Tolhuislanden Overzichtstekening
- Pondera, oktober 2023. Compensatieplan weidevogelleefgebied – Energiepark Tolhuislanden

De motivering voor ons besluit is in C. *Overwegingen bij het besluit* weergegeven.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in B. *Voorschriften bij het besluit* weergegeven.

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid, 3.8, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8, eerste lid Wnb

² Aanvullingswet natuur Omgevingswet, art. 2.9, lid 1.

³ Op basis 3.3, eerste lid, 3.8, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8, eerste lid Wnb

⁴ Art. 3.1, eerste lid Wnb

⁵ Art. 3.5, eerste lid Wnb

⁶ Art. 3.10, eerste lid, sub b Wnb

A.3 Ondertekening en verzending

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- a. Burgemeester en wethouders van gemeente Zwolle;
- b. Pondera Consult BV, Arnhem.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

A black rectangular box redacting the signature of Lars Wuijster.

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

A.4 Niet mee eens?

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u naar de rechter.

Stuurt u dan een beroepschrift naar de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (AbRvS). Deze rechter kijkt dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw beroepschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw beroepschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. U doet een kopie van ons besluit bij uw beroepschrift, zodat de AbRvS weet om welk besluit het gaat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw beroepschrift.
4. U verstuurt het beroepschrift op tijd. U moet het beroepschrift versturen binnen zes weken na de datum waarop wij het besluit ter inzage hebben gelegd.

Uw beroepschrift kunt u op 1 manier versturen.

1. Met de post naar: Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Voor de behandeling van uw beroep betaalt u een bedrag. De hoogte van dit bedrag kunt u vinden op de website van de AbRvS, www.raadvanstate.nl. De AbRvS kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor vragen over uw zaak belt u met het algemene telefoonnummer van de AbRvS: 070 - 426 44 26. Als u nog geen zaak heeft lopen bij de AbRvS, dan kunt u op werkdagen tussen 8.30 uur en 17.00 uur contact opnemen met de afdeling publieksvoorlichting, telefoonnummer 070 - 426 42 51 of 070 - 426 40 33.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u beroep instelt bij de AbRvS treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de AbRvS dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte beroepsprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De AbRvS kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor vragen belt u een van de hierboven vermelde telefoonnummers.

Coördinatie

Op de voorbereiding en bekendmaking zijn van toepassing het coördinatiebesluit van de gemeenteraad van Zwolle van toepassing. De ontheffing Wet natuurbescherming wordt gezamenlijk met het besluit omgevingswet van de gemeente Zwolle genomen en bekendgemaakt.

B. VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

B.1 Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geeft u in de e-mail (overijsselloket@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (D2025-00007959). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

B.2 Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar overijsselloket@overijssel.nl. Geeft u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het mobiele telefoonnummer van de contactpersoon;
 - de naam van de begeleidende ecologisch deskundige⁷, inclusief het mobiele telefoonnummer van deze persoon;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Wanneer contactgegevens wijzigen, informeert u ons hierover.

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Lokaal, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar overijsselloket@overijssel.nl.

⁷ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- Minimaal 3 jaar ervaring heeft met het uitvoeren van soortgericht onderzoek, eventueel onder begeleiding van een ervaren ecoloog; én
- Soort specifieke kennis heeft opgedaan door middel van veldwerk, onderzoek, studie of opleiding; én • op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming én is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, EIS Nederland, FLORON, SOVON).

B.3 Gebruik en aanleg

5. Als tijdens het gebruik van de windturbines aanvaringslachtoffers van andere beschermde soorten worden aangetroffen dan waarvoor de ontheffing geldt moet de ontheffinghouder direct contact opnemen met het Overijssel loket. De effecten op de populatie van de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven via een e-mail naar het Overijssel loket (overijsselloket@overijssel.nl). Mogelijk is een wijziging van het besluit noodzakelijk.
6. Als de aanlegwerkzaamheden starten in de broedperiode (van de in de omgeving mogelijk voorkomende vogelsoorten) moet een ecologisch deskundige eerst een veldcheck uitvoeren. Hij brengt in gebruik zijnde nesten, broedende vogels of nog niet vliegvlugge jongen in beeld. Bij aanwezigheid van één of meerdere van deze situaties moeten de werkzaamheden uitgesteld worden.
7. U meldt de resultaten van een volgens voorschrift 6 uitgevoerde veldcheck bij de toezichthouder via het Overijsselloket, tenminste 7 werkdagen voordat de voorgenomen werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

B.4 Vleermuizen

8. De windturbines zijn voorzien van een stilstandvoorziening voor vleermuizen, vanaf het moment van het in werking hebben van de turbines. De stilstand moet worden ingeschakeld onder de volgende omstandigheden:
 - bij windsnelheden kleiner dan 5 m/s op ashoogte, en
 - in de periode met grootste activiteit van vleermuizen, 15 juli tot en met 15 oktober, en
 - vanaf zonsondergang tot voor zonsopkomst, en
 - bij temperaturen boven de 12°C
9. Als alternatief voor de in voorschrift 8 beschreven voorziening kan een stilstandvoorziening worden gerealiseerd die wordt aangestuurd op basis van de vleermuisactiviteit. Dit monitoringsysteem moet op de windturbines aangebracht worden en meet jaarrond de vleermuisactiviteit rondom de windturbine. Bij het detecteren van een bepaald niveau van vleermuisactiviteit schakelt dit de windturbine uit. Als van dit alternatief gebruik wordt gemaakt, moet ons een beschrijving worden overlegd via het Overijssel loket. Deze beschrijving omvat een uitleg van de toe te passen stilstandvoorziening, de effectiviteit in vergelijking met voorschrift 8 en een onderbouwing van de specifieke omstandigheden en parameters/ activiteitsniveau waarbij de voorziening in werking treedt. Ook moet de beschrijving weergeven op welke wijze de stilstandvoorziening wordt beheerd en gecontroleerd.

B.5 Grote modderkruiper

10. Het dempen van de sloten ten behoeve van de toevoerwegen wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van de grote modderkruiper: voortplanting 1 april tot en met 31 augustus, winterperiode 1 november – 31 maart bij vorst en ijs.

Tabel 1; kwetsbare perioden. In de rode periode is verstoring van soorten en/of beschadiging verblijfplaatsen niet mogelijk. In de groene periode zijn werkzaamheden mogelijk. Oranje is een overgangperiode waarbij de ecologisch deskundige kan bepalen of er sprake is van de juiste omstandigheden (temperatuur, weer, etc.).

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Grote modderkruiper												

Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze kwetsbare perioden langer dan wel korter zijn. Afwijkingen van de standaard periode worden onderbouwd beschreven in het logboek.

11. De te dempen delen van de sloten worden minimaal een week voorafgaand aan de werkzaamheden geschoond. Het schonen wordt uitgevoerd met een maaikorf. Materiaal dat bij het schonen vrijkomt wordt op de kant gelegd en doorzocht op achtergebleven grote modderkruipers en andere (vis)soorten. Deze worden verplaatst naar geschikt leefgebied in de directe omgeving dat niet door de werkzaamheden wordt beïnvloed.
12. Voorafgaand aan het dempen van de sloten en het plaatsen van de duiker vangt u de aanwezige exemplaren van de grote modderkruiper weg. Het wegvangen dient plaats te vinden door het uitvoeren van de volgende handelingen:
 - U brengt tijdelijke viskeringen aan rondom de te dempen gedeelten. Hiervoor gebruik u damwanden of soortgelijke platen.
 - Het deel van de watergang wordt leeggepompt tot 50 cm waterdiepte door een pomp met fijnmazig filter.
 - Vervolgens worden exemplaren van de grote modderkruiper die nog in de watergang aanwezig zijn zorgvuldig weggevangen met elektrovisaparaatuur of schepnet.
 - De rest van het water wordt afgepompt. De bodem wordt uitgezocht op aanwezige vissen en eventueel amfibieën. De in de watergang aanwezige modder wordt uit de watergang geschept, dun uitgespreid op het land en gecontroleerd op nog aanwezige exemplaren van de grote modderkruiper.
 - Aangetroffen exemplaren van de grote modderkruiper worden overgezet naar aangrenzende sloten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. U houdt bij hoeveel exemplaren van de grote modderkruiper u heeft overgezet.
13. De te gebruiken duikers zijn minimaal 50cm in diameter en moeten zodanig geplaatst zijn dat tenminste 2/3 van de hoogte permanent watervoerend is. De duiker mag bij normale peilen niet droogvallen.

B.6 Overige zaken

14. De ontheffinghouder meldt binnen 10 werkdagen na de afronding van de bouw/aanleg en testperiode dat het windpark in productie wordt genomen.
15. De ontheffinghouder meldt minimaal drie maanden voordat het windpark definitief uit bedrijf wordt genomen. Mogelijk zijn voor het verwijderen van de windmolens en voorzieningen andere besluiten noodzakelijk.
16. U (laat) een ecologisch logboek bijhouden, bijvoorbeeld door de ecologisch deskundige. Uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften, zoals onverwachte soorten, de resultaten van de veldcheck, wijzigingen van de ontheffing en dergelijke. Het ecologisch logboek moet op verzoek van een toezichthouder kunnen worden verstrekt. Een afschrift van het ecologisch logboek wordt eens per 5 jaar naar het Overijssel loket verzonden, de eerste keer na afronding van de aanlegfase. Het opnemen van beeldmateriaal wordt aangeraden.

C. OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

C.1 BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER

C.1.1 Bevoegdheid

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming⁸. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten⁹.

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie¹⁰.

C.1.2 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. De aanvraag is behandeld in coördinatie met de gemeente Zwolle.

C.1.2.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

C.1.2.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Zwolle gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij hebben op ons adviesverzoek gereageerd. Inhoudelijk hebben zij geen reactie, maar de gemeente Zwolle wil de ontheffing en gemeentelijke vergunningprocedures gecoördineerd verlenen. Hiermee hebben wij ingestemd.

C.1.2.3 Relevante overige besluiten

Wij wijzen u erop, dat er ook andere besluiten nodig zijn voordat u de voorgenomen activiteiten uitvoert. Voor zover ons bekend gaat het om de volgende besluiten:

Naam wet en van toepassing zijnde artikel	Bevoegd bestuursorgaan en adres
Omgevingswet – bouwen, milieu	Gemeente Zwolle
Omgevingswet – Natura 2000	Provincie Overijssel

Uw project vindt binnen de invloedsfeer van een Natura 2000-gebied plaats. Het is niet uit te sluiten dat dit project effecten heeft op één of meerdere instandhoudingsdoelen van dit gebied en u hiervoor een vergunning nodig heeft (art. 2.7 Wnb). In het natuuronderzoek dat onderdeel is van de aanvraag, is ingegaan op een mogelijke vergunningplicht voor Natura 2000. Vanwege de afstand en de sterke binding aan moerashabitats kunnen negatieve effecten op kwalificerende broedvogels voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht worden uitgesloten. Aangezien kwalificerende niet-broedvogels geen gebruik maken van het plangebied en directe omgeving, en bovendien voldoende alternatief foerageergebied voorhanden is, worden ook voor deze soorten effecten uitgesloten. In de natuurtoets is echter verwezen naar de bouwvrijstelling voor stikstof. Als gevolg van jurisprudentie is

⁸ Art. 1.3, eerste lid Besluit natuurbescherming

⁹ Art. 1.3, eerste lid van de Wnb.

¹⁰ Art 1.3, derde lid van de Wnb

deze bouwvrijstelling vervallen. Voor een definitief oordeel moet een Aerius bijlage worden overlegd¹¹. Op basis van de voorliggende aanvraag om ontheffing kunnen wij hierover geen besluit nemen. Als u zekerheid wilt over het wel of niet vergunningplichtig zijn, kunt u hiervoor een separate aanvraag bij ons indienen. Voor vragen over deze vergunning Wnb (omgevingswet Natura 2000 activiteit) kunt u contact met ons opnemen (Overijssel Lokaal 038 499 88 99).

C.1.3 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.1.3.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels uit de Wnb¹². Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb. Ook het Besluit natuurbescherming¹³ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁴ zijn voor de toetsing relevant.

Op 1 januari 2024 zijn de Omgevingswet en de Invoering Omgevingswet in werking getreden. Als een aanvraag op basis van de Wet natuurbescherming is ingediend voor 1 januari 2024 is er sprake van overgangsrecht.¹⁵ Dat betekent dat de aanvraag wordt afgehandeld volgens de oude wetgeving. Dat is in dit geval de Wet natuurbescherming. De ontheffing is aangevraagd in 2023 en valt daarom onder het overgangsrecht.

C.1.5 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening. Met de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is ook de gewijzigde Omgevingsverordening van Overijssel in werking getreden. Anders dan bij de Omgevingswet geldt hier geen overgangsrecht. In de verordening zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.¹⁶

Ook de gewijzigde Beleidsregel Natuur is op 1 januari 2024 in werking getreden. In de Beleidsregel Natuur Overijssel 2024¹⁷ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁸ betrekken bij de afweging tot het verlenen van een vergunning op basis van de Omgevingswet.¹⁹

C.2 WEERGAVE VAN DE FEITEN

C.2.1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

C.2.1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

Het project bestaat uit de bouw en exploitatie van 3 windturbines, alsmede een zonnepark.

De activiteit bestaat uit drie onderdelen:

De bouw/aanleg van de windturbines;

De exploitatie van de windturbines;

De verwijdering van de windturbines aan het einde van de levensduur van het project.

¹¹ In het verzoek wijziging aanvraag van 17 februari 2025 heeft de aanvrager erop gewezen dat de stikstofberekening inmiddels heeft plaatsgevonden, er geen effecten zijn, en dit in de omgevingsvergunning is getoetst.

¹² Art. 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wnb.

¹³ Art. 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wnb.

¹⁴ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming.

¹⁵ Aanvullingswet natuur Omgevingswet, art. 2.9, lid 1.

¹⁶ Omgevingsverordening Overijssel, hoofdstuk 3 - Regels voor activiteiten, paragraaf 3.5.2 soortenbescherming, art. 3.19 en 3.20.

¹⁷ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2024.

¹⁸ In de beleidsregel is abusievelijk "soortenstandaarden" aangegeven. Bedoeld worden de kennisdocumenten. Deze zijn te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

¹⁹ Besluit kwaliteit leefomgeving, artikelen 8.74j, 8.74k en 8.74l.

In de aanlegfase worden gerealiseerd:

- 3 windturbines;
- (Permanente) kraanopstelplaatsen;
- (Permanente) toegangswegen;
- Inkoopstation;
- Kabeltracé;
- Tijdelijke voorzieningen voor de bouw zoals bouwwegen en bouwketen.

De realisatie van een windturbine vindt plaats door achtereenvolgens:

- De aanleg van de kraanopstelplaats;
- De bouw van een fundament;
- Het plaatsen van de mast op de fundatie;
- Het plaatsen van de gondel direct met rotorbladen of met de rotorbladen afzonderlijk;
- Het testen van de turbine;
- De inbedrijfstelling.

De windturbines worden op heipalen gefundeerd. Heiwerkzaamheden vinden niet 's nachts plaats. Overige werkzaamheden kunnen in incidentele gevallen ook 's avonds of 's nachts plaatsvinden, maar dit betreffen werkzaamheden die beperkt geluid veroorzaken. Dit kan het geval zijn bij hijswerkzaamheden die specifieke weersomstandigheden vereisen. Tussen de windturbines en het netaansluitpunt bevinden zich kabels. Deze bevinden zich in de bodem. Deze kabels worden tot op een diepte van minimaal 0.9 meter beneden maaiveld gelegd door middel van graven, ploegen of boren.

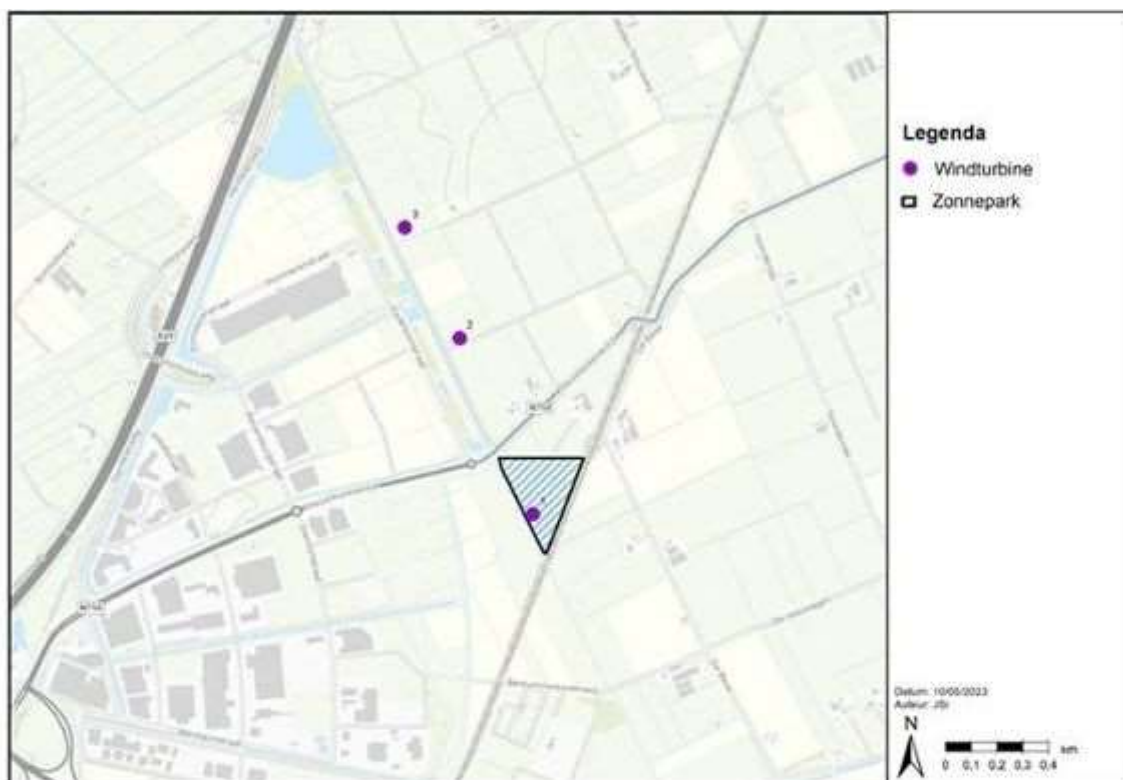
Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt voor de specificaties van de windturbines die geplaatst zullen gaan worden. In de aanvraag wordt bij de effectbeoordeling uitgegaan van turbines met een ashoogte van 149 m met een rotordiameter van 164 m (rotorzone 67 – 231 m), of een ashoogte van 167 m en een rotordiameter van 172 m (rotorzone 81 – 253 m).

De windturbines functioneren automatisch op basis van softwarebesturing. Monitoring van het functioneren vindt op afstand plaats door middel van het SCADA-systeem (Supervisory Control and Data Acquisition) en aanvullende systemen. Tevens is aansturing van de windturbines op afstand mogelijk via de geïnstalleerde systemen.

Op basis van het bekende windklimaat op deze locatie zijn de windturbines in principe continu operationeel met uitzondering van periodes van onderhoud, technische storingen, curtailment vanwege de capaciteit op het elektriciteitsnetwerk en/of eventuele stilstandvoorzieningen ten gevolge van het voldoen aan normen vanuit slagschaduw, geluid of voor vleermuizen. De windturbine wekt al elektriciteit op bij windsnelheden van enkele meters per seconde en pas bij zeer hoge windsnelheden (> 25 m/s) stil gezet worden.

Na afloop van de exploitatiefase worden de windturbines buiten gebruik genomen. De windturbines worden zodra ze buiten gebruik zijn genomen van de locaties verwijderd. De fundering wordt tot op 1 meter beneden maaiveld verwijderd.

Alle onderdelen van de windturbines zijn gelegen in Tolhuislanden in de gemeente Zwolle in de provincie Overijssel. In Figuur 1 zijn de locaties van de windturbines weergegeven. De coördinaten en het perceelnummer waarop de windturbines zijn gepositioneerd zijn opgenomen in de figuur.

Bron: Pondera Consult

Tabel 2.1 Coördinaten windturbinepositie (Rijksdriehoekstelsel) en kadastrale informatie

Windturbine	X-coördinaat	Y-coördinaat	Kadastrale gegevens		
			Kadastrale gemeente	Sectie	Perceelnummer
Windturbine 1	209375	505912	ZLE00	W	2
Windturbine 2	209091	506596	ZLE00	Z	222
Windturbine 3	208879	507026	ZLE00	Z	188

Figuur 1. Locatie windpark

De ontheffing wordt aangevraagd ten behoeve van het opwekken van elektriciteit uit wind door middel van windturbines, concreet de bouw en exploitatie van het windpark.

Aangezien nog niet precies bekend is wanneer het voornemen wordt gerealiseerd en in bedrijf genomen is, is in het formulier een voorlopige aanvangs- en einddatum genoemd te weten de periode van 1 januari 2026 tot en met 31 december 2056. De realisatie van de windturbines zal een periode van circa 3 tot 6 maanden beslaan. De voorbereidingen voor de bouw van de windturbines zullen naar verwachting starten begin 2024. De fysieke bouw van de windturbines vindt naar verwachting plaats eind 2024 en de installatie wordt naar verwachting in bedrijf genomen in 2025. De windturbines hebben een technische levensduur van circa 30 jaar.

Gezien het voorgaande wordt de ontheffing voor een periode vanaf het moment van verlenen van de ontheffing tot 30 jaar na inbedrijfstelling van de windturbines gevraagd. Het moment van inbedrijfstelling betreft het moment nadat de windturbines zijn opgeleverd door de fabrikant. Rekening houdend met een bouwperiode, testperiode en sloop van de turbine, wordt een periode van 35 jaar na afgifte van de ontheffing als totaal aangehouden in de aanvraag. Vanzelfsprekend wordt tijdig een melding gedaan van het moment dat de werkzaamheden starten en de definitieve inbedrijfstelling. De aanvrager stelt voor dit uiterlijk één maand voor aanvang van de betreffende momenten te doen.

C.2.2 Doel van het project

Het doel is het realiseren van windturbines en het opwekken van duurzame elektriciteit.

C.2.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan voor de in bijlage 1 weergegeven vogelsoorten van het verbod om deze opzettelijk te doden²⁰, van het verbod om de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en de laatvlieger opzettelijk te doden²¹ en voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de grote modderkruiper opzettelijk te beschadigen of te vernielen²².

C.2.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 01 januari 2026 tot en met 31 december 2057.

C.2.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Pondera, oktober 2023. Toelichting en activiteitenplan ontheffing beschermde soorten Wnb Energiepark Tolhuislanden. 720153. (versie 2.0 vervangt de eerder ingediende versie)
- Altenburg & Wymenga, 2022. Ecologisch onderzoek en natuurtoets voor wind- en zonne-energie in gebied Tolhuislanden. A&W-rapport 21-253.
- Windpark Tolhuislanden Overzichtstekening
- Pondera, oktober 2023. Compensatieplan weidevogelleefgebied – Energiepark Tolhuislanden
- Machtiging

C.2.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 25 oktober 2023 ontvangen. Op 22 maart 2024 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 8 april 2024²³ ontvangen. Op 17 februari 2025 hebt u nogmaals een aanvulling ingediend, waarin u verzoekt de geldigheidstermijn van de ontheffing te verlengen in verband met de langere doorlooperperiode.

C.3 TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C.3.1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel de handreiking soortenbescherming²⁴ en het kennisdocument van de grote modderkruiper bij onze toetsing.

C.3.1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

Middels bureau- en veldonderzoek is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten. In het rapport 'Toelichting en activiteitenplan ontheffing beschermde soorten Wnb Energiepark Tolhuislanden'²⁵ wordt beschreven hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Op hoofdlijnen komt dit neer op:

- Eerdere verkennende onderzoeken in het plangebied (2019).
- Tellingen vliegbewegingen vogels periode oktober 2021-mei 2022
- Inventarisatie weidevogels 2020, aangevuld met waarnemingen 2021-2022
- Onderzoek naar vliegroutes, foerageergebied en verblijfplaatsen vleermuizen volgens vleermuisprotocol
- E-DNA bemonstering grote modderkruiper, mei 2022.

Alle onderzoeken zijn gerapporteerd in het bij de aanvraag gevoegde rapport van Altenburg en Wymenga van 2022.

²⁰ Art. 3.1, eerste lid Wnb

²¹ Art. 3.5, eerste lid Wnb

²² Art. 3.10, eerste lid, sub b Wnb

²³ Kenmerk provincie D2024-00013588

²⁴ Scholten-Huizendveld, H.T. (2023) Handreiking voor het aanvragen van een ontheffing soortenbescherming, Provincie Overijssel

²⁵ Hoofdstuk 4.3 pagina 15 tot en met 17

Wij zijn van oordeel dat het onderzoek toereikend is om de functie van het plangebied voor beschermde soorten in kaart te brengen en te bepalen of een ontheffing nodig is. Voor vogelsoorten, vleermuissoorten en grote modderkruiper is veldonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek voldoet als voorspelling van aantallen slachtoffers voor deze ontheffing en voor het bepalen van het (tijdelijk) verloren gaan van verblijfplaatsen van grote modderkruiper.

Hieronder geven wij een weergave van de resultaten van de het onderzoek. Er wordt alleen ingegaan op de soorten waarvoor ontheffing voor wordt aangevraagd. Er zijn volgens de gegevens van het onderzoek geen andere beschermde soorten aanwezig waar ontheffing voor nodig is.

Vogelsoorten

Tijdens de wintertellingen zijn in totaal 25.982 vogels geteld van ca. 50 soorten. De meest getelde soortgroepen zijn meeuwen, ganzen, kraaiachtigen, zangvogels en steltlopers. Ongeveer 80% van de waargenomen vogels bestaat uit vijf soorten: kauw, kokmeeuw, kolgans, spreeuw en stormmeeuw. De Kolgans is een kwalificerende soort voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Er zijn relatief hoge aantallen vliegbewegingen van zowel meeuwen als kraaiachtigen in het zuidelijk deel van het plangebied. De meeuwen hebben hun slaapplek waarschijnlijk bij de Bomhofplas bij Haerst waardoor dagelijks de slaaptrek van en naar de plas plaatsvindt. De kraaiachtigen (kauw, zwarte kraai, roek) slapen waarschijnlijk op het industrieterrein.

Bij de waarnemingen is ook naar vlieghoogte gekeken. De frequentiecurve van de vlieghoogten vertoont een asymmetrische verdeling waarbij het gros van de waarnemingen in de lagere hoogteklassen ligt.

Tijdens de zomertellingen zijn in totaal 855 vogels geteld van ca. 43 soorten. De meest getelde soortgroepen zijn kraaiachtigen gevolgd door meeuwen en steltlopers. Vergeleken met de verdeling van de wintervlieghoogtes, betreffen de zomertellingen alleen lokale vogels en de verdeling van zomervlieghoogtes vertoont daardoor veel minder variatie. De gemiddelde vlieghoogte in de zomer is aanzienlijk lager. Bij deze tellingen zijn ook de voedselvluchten van de roek gevolgd, deze soort vloog gemiddeld tussen de 16 en 17 m hoogte van de foerageergebieden naar kolonie ten westen van het plangebied.

Het plangebied kan worden gekenmerkt als open landschap, waardoor er veel weidevogels en akkervogels broeden. Enkele soorten daarvan zijn als categorie 5 aangemerkt (grutto, tureluur, wulp en veldleeuwerik). Jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn in de omgeving aanwezig (buiszand, roek, huismus en boerenzwaluw bij bebouwing in de omgeving, torenvalk).

Vleermuizen

Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal zeven soorten vleermuizen waargenomen, namelijk gewone en ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis, meervleermuis en gewone grootoorvleermuis. De meeste waarnemingen betreffen de gewone dwergvleermuis, gevolgd door rosse vleermuis en laatvlieger. De meeste waarnemingen betreffen overvliegende of foeragerende dieren.

De gewone en ruige dwergvleermuizen worden verspreid in het plangebied aangetroffen, waarbij deze grote delen van het plangebied gebruiken als foerageergebied. Deze soorten zijn vooral aangetroffen rondom boerderijen en huizen, watergangen, en langs kleine bosjes en singels. De rosse vleermuis komt vooral voor in het zuidelijk deel van het plangebied, rond de plas en watergang langs de zuidrand van het plangebied. De laatvlieger is meer verspreid door het gebied aangetroffen. De watervleermuis en meervleermuis zijn enkele keren foeragerend waargenomen. De gewone grootoorvleermuis is eerder aangetroffen op een erf in het noorden van het plangebied en nu foeragerend ter hoogte van een poel.

Grote modderkruiper

Tijdens het e-DNA onderzoek is grote modderkruiper in alle sloten van het plangebied aangetoond.

C.3.1.2 Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding

Beschrijving effecten

Bij de effectbeoordeling is onderscheid gemaakt tussen effecten tijdens de aanleg en effecten tijdens het gebruik van de windturbines. Daarnaast wordt aandacht besteed aan cumulatie.

Aanlegfase

Tijdens de aanlegfase kunnen de volgende effecten optreden:

- a. Verstoring door mensen of machines tijdens de constructiewerkzaamheden;
- b. Tijdelijke degradatie of verlies van habitat.

Tijdens de gebruiksfase kunnen de volgende effecten optreden:

- c. Mortaliteit door aanvaringen; Barrièrewerking (verstoring van vliegbewegingen);
- d. Verstoring van rust-, foerageer- en/of broedgebieden;
- e. Permanent habitatverlies, zoals door grondbeslag.

Aanlegfase

Ad a. Verstoring

Als de aanleg plaatsvindt in het broedseizoen (globaal tussen half maart en half juli, maar afhankelijk van de soort) worden mogelijk broedvogels verstoord. Verstoring van actieve nesten is niet toegestaan volgens de Wet natuurbescherming. Als de werkzaamheden plaatsvinden buiten het broedseizoen of door te verzekeren dat geen broedende vogels in en rond het werkgebied aanwezig zijn, kan een overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen.

Het is van belang om bij aanlegwerkzaamheden verstoring van vleermuizen door licht te voorkomen. Dit is dan alleen relevant wanneer er in de avond en/of nacht wordt gewerkt, of als het werkgebied uit veiligheidsoverwegingen ook in de nachtelijke uren moet worden verlicht. Vanwege het ontbreken van belangrijke routes of foerageergebied, is dit een onderdeel van de algemene zorgplicht.

Ad b. Verlies van leefgebied / verblijfplaatsen

In de sloten in het plangebied is de Grote modderkuiper aangetroffen. Ten behoeve van de aanleg van de windturbines is het noodzakelijk om op enkele plaatsen een sloot tijdelijk te dempen ten behoeve van het realiseren van een aanvoerroute. Hierdoor gaat tijdelijk een beperkt areaal van een vaste voortplantingsplaats van de grote modderkruiper verloren. De verbinding wordt behouden door het gebruik van een duiker. Na de aanleg wordt de sloot weer open gegraven.

Gebruiksfase

Ad c. Mortaliteit door aanvaringen

Het belangrijkste effect tijdens de gebruiksfase is het doden van vogels en vleermuizen doordat deze in aanvaring komen met de wieken.

Vogels

Aanvaringen van vogels met windturbines komen regelmatig voor. Voor de analyse van de aantallen vogelslachtoffers en het toetsen van de effecten daarvan, is gebruik gemaakt van een rekenmodel (Flux Collision Model). Dit model is wetenschappelijk beschreven in Kleyheeg-Hartman et al, 2018²⁶. Deze modelanalyse bestaat kort gezegd uit de volgende stappen:

- a. omzetten van aantallen vogels en vliegbewegingen uit de veld- en literatuurgegevens naar vogeldagen en fluxen (vliegbewegingen per tijdseenheid)
- b. bepaling aanvaringskansen op basis van vlieghoogtes en ontwijkingsgedrag
- c. toepassing correcties
- d. berekening van het aantal aanvaringen per soort per jaar.

²⁶

Kleyheeg-Hartman, J.C., K.L. Krijgsveld, M.P. Collier, M.J.M. Poot, A.R. Boon, T.A. Troost & S. Dirksen 2018. Predicting bird collisions with wind turbines: Comparison of the new empirical Flux Collision Model with the SOSS Band model. *Ecological Modelling* 387: 144-153.

In de analyses van de aanvaringsslachtoffers wordt uitgegaan van turbines met een ashoogte van 149 met een rotordiameter van 164 (rotorzone 67-231m, hierna kleine turbines) of turbines met een ashoogte van 167 m en een rotordiameter van 172 m (rotorzone 81-253 m hierna grote turbines).

Een analyse van de mortaliteit is een voorspelling met de nodige onzekerheden. Het aantal slachtoffers kan nooit 'tot achter de komma' worden gespecificeerd. Wel kan op basis van de hier beschreven methodiek een onderbouwde analyse worden gegeven van de ordegrrootte van het aantal aanvaringsslachtoffers. Om te voorkomen dat onzekerheden in de berekening leiden tot een 'te gunstig beeld' is bij verschillende parameters gekozen voor een worst-casebenadering zodat onderschatting van de mortaliteit wordt voorkomen.

De invoer van het model bestaat uit de gegevens van het veldonderzoek. Voor de berekening van de flux is uitgegaan van gemiddeld twee passages per soort per dag door het plangebied voor regionale vogels. Voor migrerende vogels is uitgegaan van twee passages per soort per jaar en voor lokale vogels 20 passages per dag. Hierbij is uitgegaan van een lijnopstelling van 3 turbines met een onderlinge afstand van gemiddeld 623 m.

De fractie vogels die op rotorhoogte vliegt is afkomstig uit de metingen van de vlieghoogtes. Ook voor het bepalen van de correctiefactor h_{cor} , die in het model corrigeert voor het aandeel vogels op rotorhoogte in het te toetsen windpark ten opzichte van het referentiewindpark, is op deze data gebaseerd.

Vogels kunnen windparken actief ontwijken (macro-ontwijking). Op basis van de studie van Grünkorn²⁷ is voor alle soorten aangenomen dat 40% van de vliegbewegingen door het windpark gaat. De uitwijking bij individuele turbines is in het rekenmodel verwerkt in de aanvaringskans.

Het Flux Collision Model maakt gebruik van aanvaringskansen die zijn gebaseerd op metingen in een referentiewindpark. Aangezien de dimensies van zowel de turbines als het windpark als geheel aanzienlijk verschillen, worden in het model correctiefactoren toegepast ten aanzien van het rotoroppervlak, het gemiddeld aantal turbines dat wordt gepasseerd, en de aanvaringskans bij een bepaalde rotordiameter. Het kwantificeren van deze correctiefactoren is gedaan volgens de modelbeschrijving. De aanvaringskansen per soortgroep zijn gebaseerd op diverse gepubliceerde data.

Tabel 2. Aanvaringskansen per soortgroep.

Soortgroep	Aanvaringskans
Ganzen	0,05%
Meeuwen	0,06%
Sterns	0,06%
Eenden	0,04%
Steltlopers	0,06%
Overige watervogels	0,04%
Kraaiachtigen	0,28%
Zangvogels	0,28%
Duiven	0,17%
Roofvogels	0,17%
Overige niet-zangvogels	0,17%

²⁷

Grünkorn, T., J. Blew, T. Coppack, O. Krüger, G. Nehls, A. Potiek, M. Reichenbach, J. von Rönn, H. Timmermann & S. Weitekamp 2016. Ermittlung der Kollisionsraten von (Greif)Vögeln und Schaffung planungsbezogener Grundlagen für die Prognose und Bewertung des Kollisionsrisikos durch Windenergieanlagen (PROGRESS). Schlussbericht zum durch das Bundesministerium für Wirtschaft und Energie (BMWi) im Rahmen des Energieforschungsprogrammes der Bundesregierung geförderten Verbundvorhaben PROGRESS, FKZ 0325300A-D

Voor de meeste soorten geldt dat alleen incidentele slachtoffers worden verwacht. Dit zijn de soorten waarvan per jaar minder dan 1 slachtoffer valt in het windpark. De volledige lijst met soorten en verwachte aantal slachtoffers is als bijlage 1. Opgenomen. In onderstaande tabel is een samenvatting van de verwachte aantallen slachtoffers weergegeven in het winterseizoen. In het broedseizoen (zomerperiode) is van alle soorten het aantal slachtoffers minder dan 1 per jaar.

Aantal verwachte aanvaringsslachtoffers per soort per winterseizoen bij plangebied Tolhuislanden voor de twee type turbines, gebaseerd op het Flux-Collision Model (Kleyheeg-Hartman et al. 2018) (alleen soorten met hoogste mortaliteit)

Tabel 3. Mortaliteit per soort. Soorten met minimaal 1 slachtoffer per jaar weergegeven.

Soort	Mortaliteit bij grote turbines 81-253 m	Mortaliteit bij kleine turbines 67-231 m
Holenduif	4,06	4,06
Houtduif	42,4	41,86
Kauw	1,72	7,12
Kokmeeuw	3,11	7,1
Kolgans	1	1,05
Spreeuw	0,83	1,26
Stormmeeuw	6,87	16,37
Zwarte kraai	0,24	1,01

Het gehele windpark is gemodelleerd. De incidentele slachtoffers vallen onder verschillende soorten. Dit valt niet exact te kwantificeren omdat er bij incidentele slachtoffers ook sprake is van toevalsvariatie. De modelberekeningen zijn niet zodanig betrouwbaar op dat detailniveau dat aantallen slachtoffers kunnen worden opgeteld. Bij de monitoring van bestaande windparken blijkt dat een deel van de slachtoffers bestaat uit soorten die eenmalig worden aangetroffen.

De berekende mortaliteit onder houtduif is opvallend hoog. Mogelijk is dit verklaarbaar door enkele tellingen met grote aantallen houtduiven. Mogelijk is er sprake van een overschatting.

Vleermuizen

De mortaliteit onder vleermuizen is bepaald op basis van de gemeten vliegactiviteit in het plangebied en de vlieghoogtes per soort. Omdat gegevens over aanvaringskansen en ontwijkingsgedrag ontbreken is een kwantitatieve analyse niet mogelijk. Wel is van andere windparken de mortaliteit bekend op basis van monitoringsgegevens. Deze gegevens zijn gebruikt om een worst-case inschatting te geven van het aantal aanvaringsslachtoffers onder vleermuizen (expert judgement).

De mortaliteit onder vleermuizen in verschillende windparken in West en Centraal Europa ligt gemiddeld tussen de 0 en 10 slachtoffers per turbine per jaar. Net als bij vogels is de locatie en 'setting' van een windpark bepalend voor het aantal slachtoffers. De hoogste mortaliteit wordt gevonden bij windparken langs de kust of op heuvels in bosgebieden. De mortaliteit in laaggelegen, open gebieden ligt meestal vrij laag met <3 slachtoffers per turbine per jaar. Nabij bos of belangrijke migratiestructuren kan de mortaliteit hoger zijn. Het merendeel van de slachtoffers in West-Europese windparken bestaat uit ruige

dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis, soorten die ook in het plangebied zijn waargenomen. Van rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis is bekend dat ze ook op grotere hoogte foerageren, en daarmee risico lopen op aanvaring met een turbine.

In de aanvraag is een analyse gemaakt van de te verwachten mortaliteit bij de waargenomen soorten en overige soorten die op basis van literatuurgegevens in de nabijheid van het plangebied kunnen voorkomen. Deze analyse is gebaseerd op de (internationale) literatuur, de vergelijking met andere windparken en expert judgement. Vanwege het beperkte voorkomen, de lage vlieghoogte en het gebonden zijn aan andere landschappen dan in het plangebied is aangetroffen, worden geen slachtoffers onder gewone grootoorvleermuis verwacht. Vanwege het lage vlieggedrag worden geen slachtoffers onder watervleermuis en meervleermuis verwacht.

In onderstaand overzicht is het verwachte aantal slachtoffers onder vleermuizen per jaar weergegeven.

Tabel 4. Mortaliteit vleermuizen per jaar.

Soort	Slachtoffers per jaar in totaal
Gewone dwergvleermuis	3 – 6
Laatvlieger	< 1
Ruige dwergvleermuis	< 1
Rosse vleermuis	3-6

Ad d. Barrièrewerking

Het windpark is niet gelegen op een belangrijke migratieroute van trekvogels langs de kust. Gezien de locatie is geen sprake van gestuwde trek (grote hoeveelheden trekvogels direct naast de kust doordat deze over water vliegen vermijden), maar van diffuse trek (trek van verspreide individuen of losse kleinere groepen) die in een breed front over Nederland plaatsvindt. Effecten van barrièrewerking tijdens de seizoensmigratie kunnen daarom worden uitgesloten.

Het plangebied ligt echter wel op een vaste dagelijkse vliegroute van vooral meeuwen en kraaiachtigen tussen slaapplaats en foerageergebied. Van beide soortgroepen is bekend dat deze niet of nauwelijks vermijdingsgedrag vertonen ten opzichte van windturbines. Er wordt daarom geen wezenlijke barrièrewerking op deze soortgroepen verwacht. Van sommige soortgroepen, zoals ganzen en eenden is bekend dat deze een hoge mate van uitwijking vertonen bij windparken. Gezien de huidige locatie en opstelling van de drie windturbines zal voor deze soorten er niet of nauwelijks sprake zijn van een barrièrewerking.

Ad e / f. Verstoring van rust- foerageer- en of broedgebieden en verlies van leefgebied

Door de aanleg van het zonnepark zal ongeveer 7 ha aan foerageergebied van de buizerd verloren gaan. Een negatief effect is echter niet aan de orde omdat er ruim voldoende foerageergebied aanwezig blijft.

Voor weidevogels is de versturende werking van windturbines en zonnepelden een belangrijk aspect. Deze soortgroep is gevoelig voor de verstoring van de open ruimte door opgaande begroeiing of bebouwing. De mate van verstoring hangt samen met de hoogte van de turbines en het zonnepark, het geluid en de bewegende rotorbladen. Om het effect van ingrepen in een open landschap te bepalen, wordt over het algemeen gewerkt met een verstoringafstand: dit is de afstand waarbinnen geen of weinig vogels broeden en/of foerageren. Verstoring is gradueel en neemt af met de afstand tot de turbine. Vlak bij de turbines broeden en foerageren vaak helemaal geen vogels en is er mogelijk sprake van habitatverlies. In principe geldt dat meer turbines tot een hogere mate van verstoring en daarmee een afname in functioneel leefgebied leiden

Het versturende effect van windturbines lijkt tussen weidevogelsoorten sterk te verschillen. Soorten als Scholekster en Kievit zijn minder verstoringgevoelig dan bijvoorbeeld Grutto, Tureluur en Wulp. Bij de analyse is uitgegaan van een verstoringafstand van 200 meter voor Kievit en Scholekster en 400 m voor

Grutto, Tureluur en Wulp. Naar verwachting zal de verstoring vanuit een zonnepark op weidevogels beperkt zijn gezien de hoogte van het park (max. 4 m). We gaan daarom in eerste instantie uit van een verstoringafstand van 100 m. Dit is wel afhankelijk van de aankleding van het park.

Op basis hiervan worden in totaal 45 territoria van weidevogels door de realisatie van de windturbines beïnvloed en zal dit deel van het gebied voor deze soorten minder aantrekkelijk worden. Een deel van de zone zal verloren gaan als broedgebied en in een deel van de verstoorde zone zal gradueel de kwaliteit afnemen en hierdoor ook de dichtheid aan weidevogels.

De soorten grutto, tureluur, wulp en veldleeuwerik behoren in de provincie Overijssel tot categorie 5 van de lijst met jaarrond beschermde nestplaatsen. Het gaat hierbij om nesten van vogels die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen waarbij de aanwezigheid van voldoende alternatieve leefomgeving in de omgeving om zich te kunnen vestigen van belang is.

Volgens de aanvraag zijn er voldoende mogelijkheden voor hervestiging ten noorden van het windpark rond de plasdrassituaties en aangrenzende beheerpercelen in het gebied. Op grond van de Actualisatie Omgevingsverordening van de provincie Overijssel moet het verlies aan weidevogelleefgebied worden gecompenseerd. In de aanvraag is als bijlage het compensatieplan voor weidevogelleefgebied opgenomen. Met deze compensatieopgave wordt voldoende geborgd dat er alternatieven zijn waar de grutto, tureluur, wulp en veldleeuwerik naar uit kunnen wijken. Met de genomen maatregelen in het compensatieplan zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden. Hierdoor is er geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen. Op het moment dat er wijzigingen in het project, de uitvoering van de maatregel of externe factoren optreden, kan het zijn dat deze conclusie ten aanzien van de soorten grutto, tureluur, wulp en veldleeuwerik niet langer is gewaarborgd.

Maatregelen en SVI

Vogelsoorten – toetsing staat van instandhouding

Voor vogelsoorten is het bepalende effect mortaliteit door aanvaring.

Voor iedere vogelsoort in de analyse is de landelijke populatiegrootte vastgesteld op basis van data van SOVON vogelonderzoek Nederland (www.sovon.nl). Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de broedpopulatie en de aantallen die tijdens de migratieperioden en/of in het winterseizoen aanwezig zijn. Bij de berekening van de broedpopulatie is het aantal broedparen met drie vermenigvuldigd zodat rekening wordt gehouden met nog niet volgroeide vogels en niet-broedende vogels in de populatie. Voor zowel broedvogels als wintervogels is uitgegaan van de Nederlandse populatie, aangezien het niet mogelijk is om op ecologische gronden een lokale populatie te definiëren (er is hier geen sprake van bijvoorbeeld broedkolonies of geïsoleerde deelpopulaties). Voor de soorten waarbij sprake is van meer dan incidentele slachtoffers is nagegaan wat de huidige staat van instandhouding is (bron: www.sovon.nl) en in hoeverre aanvaringsslachtoffers daar effect op hebben. Ook voor migrerende soorten is uitgegaan van de landelijke aantallen en niet van de flyway-populatie. Deze aanpak geeft voor trekvogels dus een conservatieve en worst-casebenadering. Er is bepaald wat de additionele sterfte is (in vergelijking met de natuurlijke sterfte). Voor iedere soort is de natuurlijke sterfte bepaald aan de hand van gegevens van de British Trust for Ornithology²⁸. In de berekeningen is gewerkt met de jaarlijkse sterfte van volwassen vogels. Aangezien deze lager ligt dan de sterfte van onvolwassen vogels is dit een conservatief uitgangspunt waardoor er sprake is van een worstcasescenario.

De additionele mortaliteit als gevolg van de realisatie van het windpark wordt als verwaarloosbaar beschouwd indien deze lager is dan 1% van de natuurlijke mortaliteit. Dit ORNIS-criterium of 1%-norm is geen wettelijk vastgestelde drempelwaarde, maar wordt gebruikt als 'alarmbel'. Als deze 1%-norm wordt overschreden, moet nader worden onderzocht hoe de additionele mortaliteit zich verhoudt tot de populatietrend en de gunstige staat van instandhouding. De 1%-norm is erkend door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (bijv. uitspraak ABRvS2000801465/Rw, 1 april 2009).

²⁸ www.bto.org/about-birds/birdfacts

In onderstaande tabel is voor de soorten waar 1 of meer slachtoffer per jaar wordt verwacht de mortaliteit vergeleken met 1% van de natuurlijke mortaliteit. Uit dit overzicht blijkt dat de mortaliteit door windpark Tolhuislanden voor alle soorten ver onder deze signalering valt. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat de staat van instandhouding als gevolg van het windpark niet in gevaar komt.

Tabel 5. Beoordeling mortaliteit per soort tijdens het winterseizoen. Hier zijn alleen de soorten opgenomen met minimaal 1 slachtoffer per jaar. NL pop is gemiddelde landelijke populatie niet-broedvogels (Data:SOVON). Nat mort = natuurlijke sterfte volgens www.bto.org.

Soort	Mortaliteit bij grote turbines 81-253 m	Mortaliteit bij kleine turbines 67-231 m	NL pop	Nat mort	1%-norm
Holenduif	4,0	4,0	150.000	45 %	675
Houtduif	42,4	41,9	1.500.000	39 %	5895
Kauw	1,7	7,1	400.000	31 %	1224
Kokmeeuw	3,1	7,4	400.000	10 %	400
Kolgans	1,0	1,0	925.000	27,6 %	2590
Spreeuw	0,9	1,3	2.000.000	31 %	6260
Stormmeeuw	6,9	16,4	390.000	14 %	546
Zwarte kraai	0,2	1,0	300.000	52 %	1560

Er zijn geen mitigerende maatregelen overwogen voor aanvaringsslachtoffers bij vogels. Deze slachtoffers treden in wisselende omstandigheden op. Er zijn geen specifieke momenten te verwachten waarbij het risico op slachtoffers zo hoog is dat een stilstandvoorziening de aantallen slachtoffers aanzienlijk zouden beperken. Voor vogels zijn de technische mogelijkheden voor het voorkomen van aanvaringsslachtoffers nog niet voldoende ontwikkeld om tegen redelijke kosten (of opbrengstverliezen) een sterftereductie te realiseren.

Cumulatie - vogelsoorten

Hoewel de Wet natuurbescherming bij het verlenen van ontheffingen een cumulatietoets niet verplicht. Aangezien de staat van instandhouding van soorten ook door andere (cumulatieve) effecten wordt beïnvloed, zijn wij van oordeel dat deze wel moeten worden betrokken bij de toetsing van de effecten op de staat van instandhouding. De initiatienemer heeft de cumulatieve effecten in kaart gebracht voor sterfte van vogels en vleermuizen op basis van windparken in een straal van 30km in de omgeving. Dit komt overeen met jurisprudentie, waarin de rechtbank heeft aangegeven dat het voor een ontheffing niet nodig is om de cumulatieve effecten landelijk te bezien. Dat mag ook lokaal. Dan wordt namelijk gekeken naar het gebied waarin de effecten het meest merkbaar zijn (AbRvS 29 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1160, r.o. 16.2).

Van de bij Windpark Tolhuislanden relevante soorten zoals in tabel 4 en 5 weergegeven, zijn bij de windparken in de omgeving meer dan incidentele slachtoffers van holenduif, houtduif, kauw, kokmeeuw, spreeuw, stormmeeuw en zwarte kraai. In onderstaande tabel zijn de gezamenlijke effecten van deze windparken op de staat van instandhouding getoetst. Bij soorten waarvan in de windparken geen structurele slachtoffers worden verwacht, heeft de incidentele mortaliteit geen verslechtering van de staat van instandhouding.

Tabel 6. Mortaliteit onder wintervogels voor de verschillende windparken in de omgeving (WP1-Tolhuislanden, WP2-Hattermerbroek, WP3-Veur de Wind, WP4-Bovenwind, WP5-Groen, WP6-Kampen. Het aantal slachtoffers is per windpark per jaar. NL pop is gemiddelde landelijke populatie niet-broedvogels (Data:SOVON). Nat mort = natuurlijke sterfte volgens www.bto.org.

Soort	Mort. WP1	Mort. WP2*	Mort. WP3	Mort. WP4	Mort. WP5	Mort. WP6	Cumulatie	NL pop	Nat mort	1%-norm
Holenduif	4	< 2	< 1**	1-2	3-10	< 1	9-18	150.000	45 %	675
Houtduif	42	< 2	< 1**	1-2	3-10	< 1	47-56	1.500.000	39 %	5895
Kauw	1-7	< 1	< 1**	0-1	1-2	< 1	2-10	400.000	31 %	1224
Kokmeeuw	3-7	< 2	1-2	1-2	11-50	< 1	17-63	400.000	10 %	400
Spreeuw	1	< 5	3-10**	5	11-50	1-2	19-63	2.000.000	31 %	6260
Stormmeeuw	7-16	< 2	1-2	-	11-50	< 1	20-70	390.000	14 %	546
Zwarte kraai	1	< 1	-	-	1-2	-	2-3	300.000	52 %	1560

*Bij WP Hattermerbroek worden ordegrottes aangegeven, de mortaliteit is niet op basis van modelberekeningen bepaald.

**Bij WP Veur de wind worden voor deze soorten slachtoffers verwacht onder vogels op seizoenstrek. Deze zijn nu niet meegenomen in de cumulatie, waar de 1%-norm op de gemiddelde landelijke populatie niet-broedvogels is berekend.

Ten aanzien van de hier besproken soorten is het niet aannemelijk dat de sterfte in Windpark Tolhuislanden tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding zal leiden. Dit geldt ook in cumulatie met de vijf nabijgelegen initiatieven.

Vleermuizen SVI

Voor vleermuizen is het bepalende effect mortaliteit door aanvaring. Net als bij vogelsoorten, wordt hierbij gebruik gemaakt van de 1% waarde van de natuurlijke sterfte. Bij vleermuizen wordt wel uitgegaan van een benadering van de lokale populatie (catchment area). De sterfte van vleermuizen moet beoordeeld worden aan de hand van de populatie. Deze is moeilijk te begrenzen. De gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger kennen een netwerkstructuur. De uitzondering hierop vormt de ruige dwergvleermuis. De populatie daarvan bestaat uit mannetjes die in ons land verblijven en vrouwtjes die tijdelijk ons land tijdelijk binnentrekken. Voor de genetische uitwisseling zijn vooral de concentraties van paarverblijven c.q. de zwermlocaties van belang. Dieren die dezelfde paargebieden delen, hebben een gemeenschappelijke genenpool. Het gebied van waaruit vleermuizen naar zo'n paargebied trekken (de 'catchment area') is de kleinste geografische eenheid waarop een populatie zinvol gedefinieerd kan worden. De lokale populatie voor de soorten is bepaald op basis van literatuurgegevens met betrekking tot de dispersieafstand op basis van een cirkelvormige catchment area. De catchment area kan volgens onderzoek in Duitsland (voor gewone dwergvleermuis) tot 50 km oplopen. Ook rosse vleermuis en laatvlieger vertonen over grote afstanden uitwisseling. In open landschappen zoals in Nederland wordt verwacht dat het totale gebied kleiner zal zijn, omdat de verbindingen tussen de verblijfplaatsen mogelijk beperkter zijn dan in de onderzochte gebieden in Duitsland. Daarom wordt een kleinere range gehanteerd (30 km). Daarnaast wordt uitgegaan van per soort verzamelde literatuurgegevens over populatiegrootte, dichtheid en natuurlijke sterfte. Om te bepalen of er een effect op de populatie optreedt, is gebruik gemaakt van het 1% criterium.

Voor gewone dwergvleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van ca 300.000 exemplaren, wat resulteert in een dichtheid van 9/km². Voor ruige dwergvleermuis een aantal van 100.000, met een

dichtheid van 3/km². Voor laatvlieger is uitgegaan van ca 25.000-40.000, met een dichtheid van 1/km². Voor rosse vleermuis is uitgegaan van een populatie in Nederland van 4.000-6.000 voortplantende dieren, dichtheid 0,12-0,18 dieren per km² (exclusief migrerende dieren). De uit de literatuur bepaalde sterfte is 20-33% voor gewone dwergvleermuis, 33% voor ruige dwergvleermuis, 15% voor laatvlieger en 33% voor rosse vleermuis.

Tabel 7. Toetsing mortaliteit onder vleermuizen.

Soort	Slachtoffers per jaar in totaal	Lokale populatie	1%-norm	Overschrijding?
Gewone dwergvleermuis	3 - 6	25.447	51-84	Nee
Ruige dwergvleermuis	<1	8.482	28	Nee
Laatvlieger	<1	2.827	4	Nee
Rosse vleermuis	3 - 6	339-509 *	1-2 *	Ja

Uit de tabel blijkt dat voor gewone, ruige dwergvleermuis en laatvlieger de sterfte per jaar beperkt is. De signaleringswaarde van 1% van de natuurlijke sterfte wordt niet bereikt. Een effect van het windpark op de gunstige staat van instandhouding op deze soorten is daardoor uit te sluiten.

Voor rosse vleermuis ligt het aantal boven de 1% waarde. Effecten op de gunstige staat van instandhouding zijn niet uit te sluiten.

Cumulatieve effecten op vleermuizen

De maximale jaarlijkse sterfte bij de windparken gezamenlijk ligt in de ordegrootte van ca. 25 slachtoffers gewone dwergvleermuis per jaar, 12-16 ruige dwergvleermuis per jaar en <2 laatvliegers per jaar. Al met al is de cumulatieve mortaliteit onder deze soorten lager dan de 1% waarde. Er is geen sprake van een cumulatief negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

De maximale jaarlijkse sterfte onder de Rosse vleermuis is bij de windparken gezamenlijk in de ordegrootte van ca. 6-12 slachtoffers per jaar. De cumulatieve mortaliteit ligt hiermee op boven de bijbehorende 1%-norm. Er is sprake van een mogelijk negatief effect op de gunstige staat van instandhouding.

Vanwege de effecten op rosse vleermuis wordt een stilstandvoorziening ingezet. Hoewel afhankelijk van soort, vindt de meeste vliegactiviteit plaats bij hogere temperaturen en weinig wind.

De meeste moderne turbines hebben een 'cut in speed' (windsnelheid waarbij de turbine gaat draaien) van circa 3 m/s; indien deze cut-in speed wordt verhoogd naar 5-6 m/s betekent dit dat er vrijwel geen vleermuizen meer vliegen als de turbine operationeel is. Een hogere cut-in speed betekent dus minder risico op aanvaringen en daardoor een substantieel lagere mortaliteit. Tegelijkertijd is het rendementsverlies van de turbines gering vanwege het lage rendement bij lage windsnelheden. Bovendien hoeft het alleen te worden toegepast in de zomerperiode, tussen zonsondergang en zonsopkomst en bij temperaturen hoger dan 12 °C.

De effectiviteit is soortafhankelijk. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn bij windsnelheden hoger dan 5 m/s al grotendeels gestopt met vliegen. Op basis van een analyse van de vliegactiviteit is de effectiviteit voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger nagenoeg 100% (reductie), voor ruige dwergvleermuis 80% en voor rosse vleermuis 85%.

Stilstand wordt toegepast in de periode 15 juli tot en met 15 oktober onder de volgende condities: droog weer en een temperatuur van 12 °C of meer en een windsnelheid van 5 m/s of lager op ashoogte en tussen zonsondergang en zonsopgang. Vleermuizen zijn in principe ook vanaf maart/april actief, maar de vroege zomer is minder risicovol voor vleermuisslachtoffers. De meeste vleermuisslachtoffers vallen in de nazomer (augustus-september), wat overeenkomt met de migratieperiode van enkele soorten.

Uitgaande van een reductie met 85% komt de mortaliteit onder Rosse vleermuis na een stilstandvoorziening op maximaal 0,45 – 0,9 slachtoffers per jaar, cumulatief op maximaal 1,8 slachtoffer per jaar. Dit is onder de 1%-norm van 2,2 slachtoffers. Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding als gevolg van windpark Tolhuislanden, ook in cumulatie kunnen met toepassing van de stilstandvoorziening worden uitgesloten.

Overwogen wordt een alternatieve voorziening toe te passen waarbij op basis van akoestische monitoring vleermuisactiviteit wordt gedetecteerd en de windturbines bij een bepaalde vleermuisactiviteit automatisch afschakelt en zo sterfte vermijden. Als dit in plaats van de stilstandvoorziening op basis van genoemde parameters plaatsvindt zal dit ter goedkeuring worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. Daarbij moet worden aangetoond dat tenminste eenzelfde niveau van bescherming wordt bereikt, en onder welke omstandigheden en bij welk activiteitsniveau uitschakeling plaatsvindt.

Grote modderkruiper

Om de effecten op grote modderkruiper te minimaliseren, worden de volgende maatregelen uitgevoerd:

- Werken buiten de kwetsbare perioden van grote modderkruiper. De voorkeursperiode voor het dempen en weer vergraven is de periode september/oktober.
- Minimaal een week voorafgaand aan het dempen wordt het gedeelte van de sloot dat gedempt wordt gemaaid met een maaikorf. Het vrijkomende materiaal wordt gecontroleerd.
- Aanbrengen tijdelijke viskeringen, zodat afgesloten compartimenten ontstaan. In de aanvraag wordt aangegeven dat hier ook gronddammen voor kunnen worden gebruikt. Vanwege het risico op bedekking kan dit niet zonder een nadere uitwerking.
- Het deel van de watergang wordt leeggepompt tot 50 cm waterdiepte door een pomp met fijnmazig filter. De vissen worden met schepnet of elektrovisapparatuur gevangen en deze worden overgezet naar de aangrenzende watergangen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- De rest van het water wordt afgepompt. De bodem wordt uitgezocht op aanwezige vissen en eventueel amfibieën; deze worden overgezet naar de aangrenzende watergangen. In aanvulling op de in de aanvraag beschreven maatregelen, moet de in de watergang aanwezige modder uit de watergang geschept worden, dun uitgespreid op het land en direct gecontroleerd op nog aanwezige exemplaren van de grote modderkruiper.
- Bij het wegvangen en doorzoeken aangetroffen grote modderkruipers worden direct overgezet naar niet beïnvloed leefgebied. Wij vragen u in het logboek bij te houden hoeveel exemplaren worden overgezet.

Na het ongeschikt maken en verplaatsen, kunnen de dam en duiker worden aangelegd. U gaat uit van een breedte van ca 5 m. De aansluiting van de sloot en oever op de duiker wordt binnen 2 maanden na uitvoering van de werkzaamheden hersteld. De dam en duiker blijven permanent aanwezig in verband met de toegang voor onderhoud.

Doordat de werkzaamheden alleen op de voorgenomen kruising van de werkwegen met sloten (zie bijlage 2) wordt uitgevoerd, is het leefgebied dat wordt aangetast beperkt. Door het nemen van de mitigerende maatregelen wordt voorkomen dat grote modderkruiper wordt gedood. Door de mitigerende maatregelen en de beperkte aantasting, is er geen effect op de gunstige staat van instandhouding van grote modderkruiper. Wel is het noodzakelijk dat de duiker voldoende groot van omvang is (50-70cm diameter) tenminste 2/3 blijvend watervoerend is en deze niet droogvalt bij reguliere peilen.

C.3.1.3 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van de aanleg en het gebruik van drie windturbines leiden tot het doden van vogels en vleermuizen, en het vernietigen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de grote modderkruiper. Dit is een overtreding van de verbodsartikelen zoals genoemd in paragraaf C2.3. Voor de overtreding van deze verboden heeft u een ontheffing nodig.

C.3.1.4 Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging

Wij zijn van oordeel dat andere bevredigende oplossingen ontbreken²⁹. Er zijn geen geschikte alternatieven voor uitvoering van het project.

Volgens het Rijksbeleid zijn de belangrijkste vormen van hernieuwbare energie in Nederland windenergie (windturbines op land en zee) en zonne-energie (zonnepanelen op daken en in zonneparken). In de toekomst komen daar technieken bij die nu nog verder doorontwikkeld moeten worden, zoals aardwarmte, restwarmte en groene waterstof.

Windenergie op zee is geen redelijk alternatief, aangezien beide zijn vereist om de doelstellingen van 2030 en verder te halen.

De realisatie van windenergie naast zon-PV is interessant vanuit het oogpunt van het geringe ruimtebeslag aan vierkante meters en het multifunctionele gebruik van de ruimte. De drie windturbines van Energiepark Tolhuislanden zullen samen een vermogen hebben van circa 18 MW. Dit levert per jaar ongeveer 55.000 MWh op wat gelijk staat aan ongeveer 18.000 woningen en 45 hectare aan zonnepanelen. Op een gunstige locatie kan een goed georiënteerd (grondgebonden) zonnepark, met 1 MWp opgesteld vermogen, circa 900.000 kWh (uitgaande van een specifiek vermogen in Nederland van 900 kWh/kWp) per jaar opwekken. 1 MW windenergie wekt dus ongeveer 3,5 maal meer elektriciteit op dan zonne-energie. Daarnaast kan het gebied rondom de windturbinevoet bijvoorbeeld gebruikt (blijven) worden als landbouw. Uit het oogpunt van ruimtegebruik valt windenergie dus gunstiger uit dan zonne-energie. Voor Energiepark Tolhuislanden zijn op de projectlocatie drie windturbines en een zonneveld voorzien. Mede met het oog op meervoudig ruimtegebruik en het efficiënt gebruik maken van de netaansluiting (cable-pooling) is het logisch om een gecombineerd (wind & zon) project te realiseren.

Windenergie op land heeft een belangrijk aandeel in het behalen van de Europese taakstelling op het gebied van duurzame energie en CO2-reductie. Vanwege de hoge doelstellingen is niet alleen windenergie nodig maar alle vormen van energie en het benutten van alle geschikte locaties. Er is een energiemix nodig waarbij alle vormen van duurzame energie, en windenergie in het bijzonder, een steeds belangrijker aandeel zal krijgen. Onderhavig initiatief voorziet in het behalen van een dergelijke duurzame energiemix.

Ook andere locaties zullen tot invloed op beschermde dieren leiden. Gezien het brede voorkomen is het doden/of verwonden van beschermde diersoorten (vogels en vleermuizen) niet te voorkomen. Verschillende locaties kennen een verschillende aanwezigheid van soorten waardoor andere soorten risico lopen in aanvaring te komen met een windturbine. De keuze voor de locatie is een logische, omdat:

- Het plangebied waarbinnen Energiepark Tolhuislanden wordt gerealiseerd is in de RES-regio West Overijssel aangewezen als geschikt gebied voor de ontwikkeling van windenergie.
- In de Omgevingsvisie van de gemeente Zwolle is het gebied Tolhuislanden opgenomen als zoekgebied voor de opwek van wind- en zonne-energie. Bovendien is het gebied Tolhuislanden in de provinciale omgevingsvisie opgenomen als kansrijk gebied voor windenergie.
- Ten behoeve van de aanleg van de windturbines zullen geen bestaande gebouwen worden gesloopt.

Daarnaast heeft het plangebied een beperkte functie als leefgebied, omdat het op afstand is gelegen van Natura-2000 gebied, een agrarische functie heeft en nabij bewoond gebied en een bedrijventerrein ligt. Voor andere alternatieve locaties geldt dat (zowel op een geografisch schaalniveau, als op inrichtingsniveau) ook effecten op natuurwaarden hebben en er geen locaties zijn waarbij er geen effecten in de vorm van sterfte onder vogels of vleermuizen optreden. Daarbij geldt dat voor de huidige locatie er geen effect is op de GSI van de betrokken populaties.

Negatieve effecten op de GSI van vogelpopulaties en andere soorten zijn met zekerheid uitgesloten. Negatieve effecten op vleermuispopulaties kunnen worden uitgesloten door mitigerende maatregelen te nemen. Op basis van bovenstaande punten wordt geconcludeerd dat er geen reden is om te verwachten

²⁹ Op basis van art. 3.3, lid 4a en 3.8 lid 5a Wnb

dat er realistische alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen vanuit het oogpunt van het optreden van aanvaringslachtoffers onder vogels en vleermuizen.

De opties voor windturbineopstellingen binnen de locatie zijn beperkt. De lokale omstandigheden (o.a. afstanden tot woningen, panden, andere windturbines en afstand tot externe veiligheid objecten (buisleidingen)) en afspraken tussen partijen, hebben geleid tot de opstelling zoals deze nu voorzien is. Een andere opstelling van de voorgenomen windturbines binnen de locatie leidt bovendien niet tot beperktere effecten op flora- en fauna.

Grote modderkruiper is in alle omliggende sloten aangetroffen. Daarom zal er naar verwachting geen alternatieve aanvoerroute geschikt zijn. Wel zijn er mogelijkheden om meerdere bruggen te realiseren over de sloten, zodat er geen demping van sloten hoeft plaats te vinden. Dit resulteert echter in bijzonder hoge kosten. Bovendien gaat het hier om een beperkt effect dat, met behulp van mitigerende maatregelen, geen effect heeft op de staat van instandhouding van de Grote modderkruiper.

Samenvattend zullen ook alternatieven (zowel op een geografisch schaalniveau, als op inrichtingsniveau) effecten op natuurwaarden hebben. Er zijn geen aanwijzingen dat een andere locatie tot aanzienlijke kleinere effecten op beschermde soorten zou leiden. Daarbij geldt dat ook andere geschikte locaties mogelijk nodig zijn voor het behalen van de energiedoelstellingen. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat er geen reden is om aan te nemen dat er realistische alternatieven beschikbaar zijn voor het project met aanmerkelijke voordelen vanuit het oogpunt van het optreden van negatieve effecten op beschermde vogel- of vleermuissoorten.

C.3.1.5 Wettelijk belang van het project

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig;

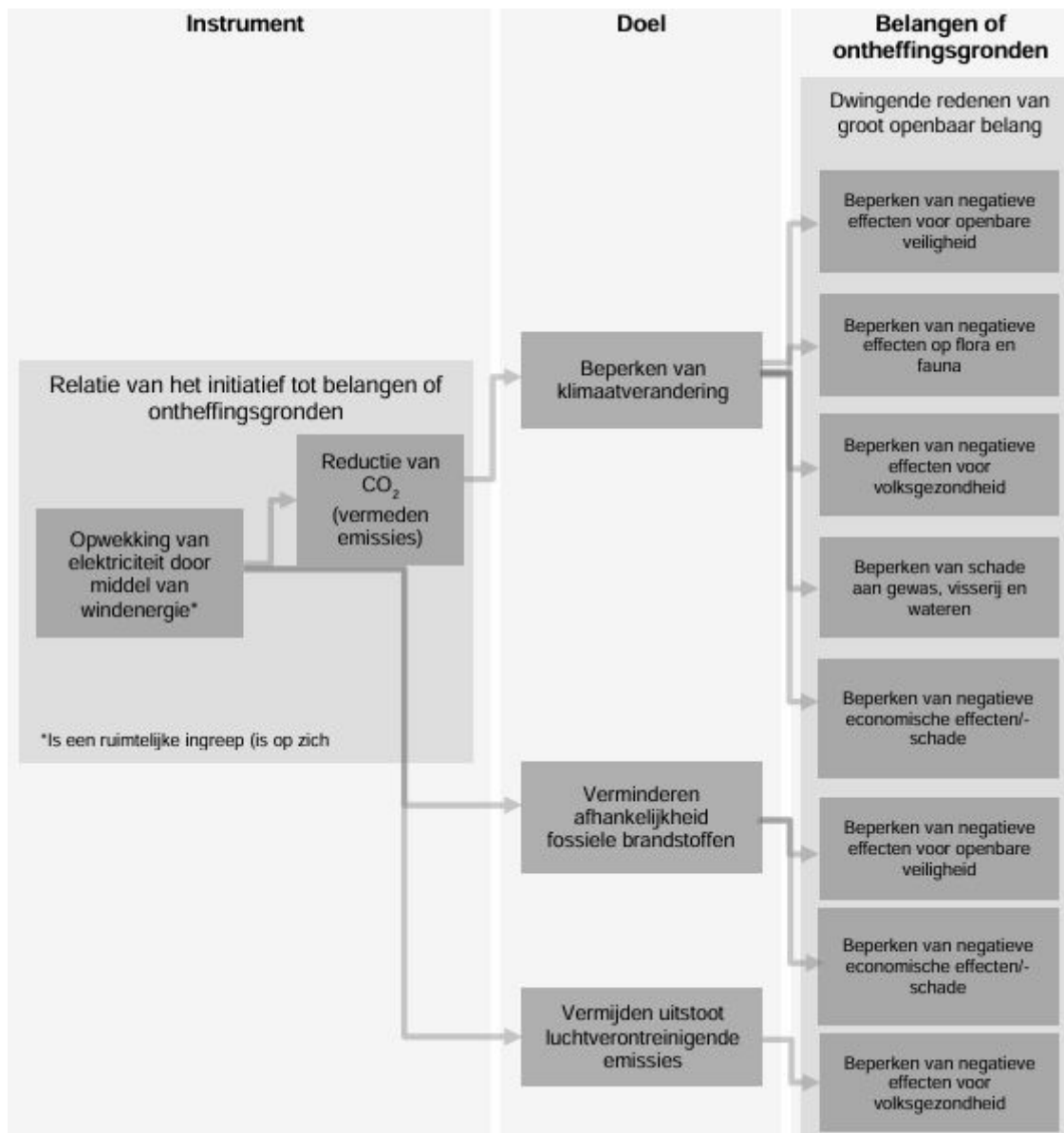
- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid, ter bescherming van flora of fauna³⁰;
- in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats, in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten³¹;
- in het algemeen belang³².

In de aanvraag is onderstaande afbeelding opgenomen die illustreert hoe het project via diverse wegen gekoppeld is aan het wettelijk belang. Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang afdoende is onderbouwd in de aanvraag.

³⁰ Op basis van art. 3.3 lid 4b van de Wnb

³¹ Op basis van art. 3.8 lid 5b van de Wnb

³² Op basis van art. 3.10 lid 2 van de Wnb

Figuur 2. Illustratie wettelijke belangen.

De uitstoot van broeikasgassen die onder meer vrijkomen bij de productie van energie uit fossiele brandstoffen, leidt tot klimaatverandering. De gevolgen hiervan hebben een belangrijke negatieve invloed op de openbare veiligheid, flora en fauna, volksgezondheid en de economie.

Op internationaal, Europees, nationaal en lokaal niveau wordt ingezet op het beperken van de uitstoot van broeikasgassen, die nog steeds toeneemt. Het doel is de concentraties van deze gassen in de atmosfeer te stabiliseren en daarmee gevaarlijke antropogene verstoring van het klimaatstelsel te voorkomen. In de Klimaatwet is het doel opgenomen van 95% reductie van de uitstoot van broeikasgassen in 2050 ten opzichte van 1990. Daarnaast is het doel om in 2030 een 49% reductie in emissies ten opzichte van 1990 te hebben.

Het beperken en vermijden van de uitstoot van broeikasgassen levert daarmee een bijdrage aan het voorkomen van de genoemde negatieve invloeden en is daarmee in het belang van de volksgezondheid, flora en fauna, openbare veiligheid en de economie.

Klimaatverandering leidt tot effecten op:

- gemiddeld klimaat (zoals temperatuur, seizoenswisselingen);

- watersysteem: zeespiegelstijging met risico op overstroming, zware neerslag, piekafvoeren rivieren met risico op overstroming, langere droogteperiodes, zoetwatervoorziening;
- natuur: verplaatsing van soorten ten gevolge van verandering/ongeschikt worden habitat, uitsterven van soorten, verandering in de voedselketen;
- voedselproductie: verandering productieomstandigheden, meer schade bij meer extremen in het weer (extreme neerslag, langere droogteperiodes);
- gezondheid: ten gevolge van bijvoorbeeld verandering van aanwezigheid infectieziekten, voorkomen van extreme hitte en koude en optreden van hittegolven;
- economisch gevolgen op grond van voorgaande, waaronder ook aantasting van de stabiliteit van de elektriciteitsproductie.

De opwekking van duurzame energie, zoals door toepassing van windturbines, vindt (mede) plaats om klimaatverandering, en daarmee de gevolgen, te beperken en/of voorkomen. De realisatie van de windturbines van Energiepark Tolhuislanden zijn daarmee in het belang van onder meer flora en fauna, de volksgezondheid en mede op grond van deze belangen van dwingend groot openbaar belang, mede vanwege belangen van economische aard.

Bij de traditionele opwekking van elektriciteit komen veel emissies vrij. Dit betreft de opwekking van energie door de verbranding van fossiele brandstoffen bijvoorbeeld kolen en gas. Deze emissies hebben een negatief effect op de volksgezondheid. Bij energieopwekking van hernieuwbare bronnen zoals windenergie is dit niet geval (overigens geldt dit niet per definitie voor biomassa). De realisatie van de windturbines van Energiepark Tolhuislanden zijn daarmee ook vanuit dit perspectief in het belang van de volksgezondheid. Met de realisatie van de windturbines van Energiepark Tolhuislanden wordt een bijdrage geleverd aan deze overgang en een bijdrage geleverd aan de energievoorzieningszekerheid van en het aandeel duurzame energie in Nederland. 6

Eind 2021 was in Nederland 5.286 MW opgesteld vermogen wind op land operationeel (Monitor Wind op Land over 2021). De windturbines leveren een bijdrage aan de doelstelling uit het klimaatakkoord voor 35 TWh opwek uit duurzame energie op land (wind en zon). De windturbines leveren ook een bijdrage aan de doelstelling van de provincie Overijssel. Daarnaast dragen de windturbines bij aan het beleid van gemeente Zwolle om in 2040 energieneutraal te zijn, oftewel 100% aandeel duurzame energie in 2040.

Met de realisatie worden de belangen van openbare veiligheid, volksgezondheid, gewas, visserij en wateren en economie gediend, daarmee tevens dwingende redenen van groot openbaar belang. Gezien de schaal waarop zowel klimaatverandering als energievoorzieningszekerheid worden aangepakt (nationaal, Europees en mondiaal) is de bijdrage van een individueel project op het geheel beperkt. De positieve effecten op de genoemde belangen zijn daarmee ook relatief beperkt. De schaal is echter ook kenmerkend voor hernieuwbare energieproductie installaties. Dit laat onverlet dat veel installaties benodigd zijn om het gezamenlijke gewenste en beoogde effect te kunnen realiseren.

C.3.1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³³ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om op basis hiervan aan de gevraagde ontheffing extra voorschriften te verbinden of een ontheffing te weigeren.

C.3.1.7 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³⁴. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

C.4 Zienswijzen en wijzigingen ten opzichte van de ontwerp beschikking

Het ontwerp van de ontheffing heeft ter inzage gelegen tussen 3 december 2024 tot en met 13 januari 2025, gezamenlijk met de door gemeente Zwolle verleende omgevingsvergunning. In deze periode zijn

³³ Art. 1.10, derde lid Wnb

³⁴ Art. 1.11, eerste en tweede lid Wnb

zienswijzen ingediend. In de als bijlage 3 bij dit besluit gevoegde reactienota is op deze zienswijzen ingegaan. Er zijn naar aanleiding van de zienswijzen geen wijzigingen in dit besluit toegepast.

Naast de zienswijzen is op 19 februari 2025 een reactie ontvangen op het ontwerpbesluit van de (gemachtigde van de) aanvrager. Hierin wordt gewezen op enkele onvolkomenheden in het besluit (verkeerde aanduiding soorten in besluit tekst en tabel voorschriften grote modderkruiper, wijze van wegvangen grote modderkruiper, omwisseling ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis label in tabel 4, dat de weergegeven afmetingen van de windturbines zijn gebruikt voor de effectbepaling en de opmerking dat aeriusberekeningen inmiddels zijn uitgevoerd, deze niet tot een berekende depositie leiden en in de omgevingsprocedure zijn beoordeeld). Hiervoor is de tekst op deze locaties verduidelijkt. Daarnaast wijzigt de aanvrager de aanvraag in de zin dat verzocht wordt de geldigheid van de ontheffing te verlengen, nu er vertraging in de procedures is opgetreden. Wij hebben deze wijziging toegepast door de geldigheidsduur te verlengen tot 31 december 2057.

D. SLOTCONCLUSIE

De ontheffing van de verbodsbepalingen kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten wordt niet aangetast.

Wij zijn van oordeel dat voor het doel van het project geen andere bevredigende oplossing is waarbij minder negatieve effecten op de beschermde soorten optreden. Daarnaast zijn wij van oordeel dat er een wettelijk belang is om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

E. Bijlage 1. Aanvaringsslachtoffers vogels

A. Aantal verwachte aanvaringsslachtoffers per soort per winterseizoen bij plangebied Tolhuislanden voor de twee type turbines, gebaseerd op het Flux-Collision Model (Kleyheeg-Hartman et al. 2018).

Soort	Mortaliteit bij grote turbines 81-253 m	Mortaliteit bij kleine turbines 67-231 m
Buizerd	0,01	0,01
Canadese gans	0,06	0,06
Goudplevier	0	0,71
Grauwe gans	0,28	0,29
Grutto	0	0,01
Holenduif	4,06	4,06
Houtduif	42,4	41,86
Kauw	1,72	7,12
Kievit	0	0,74
Kokmeeuw	3,11	7,1
Kolgans	1	1,05
Nijlgans	0,02	0,02
Roek	0,15	0,64
Scholekster	0	0,01
Spreeuw	0,83	1,26
Stormmeeuw	6,87	16,37
Toendrarietgans	0,04	0,04
Watersnip	0	0,01
Wulp	0	0,01
Zilvermeeuw	0,02	0,06
Zwarte kraai	0,24	1,01

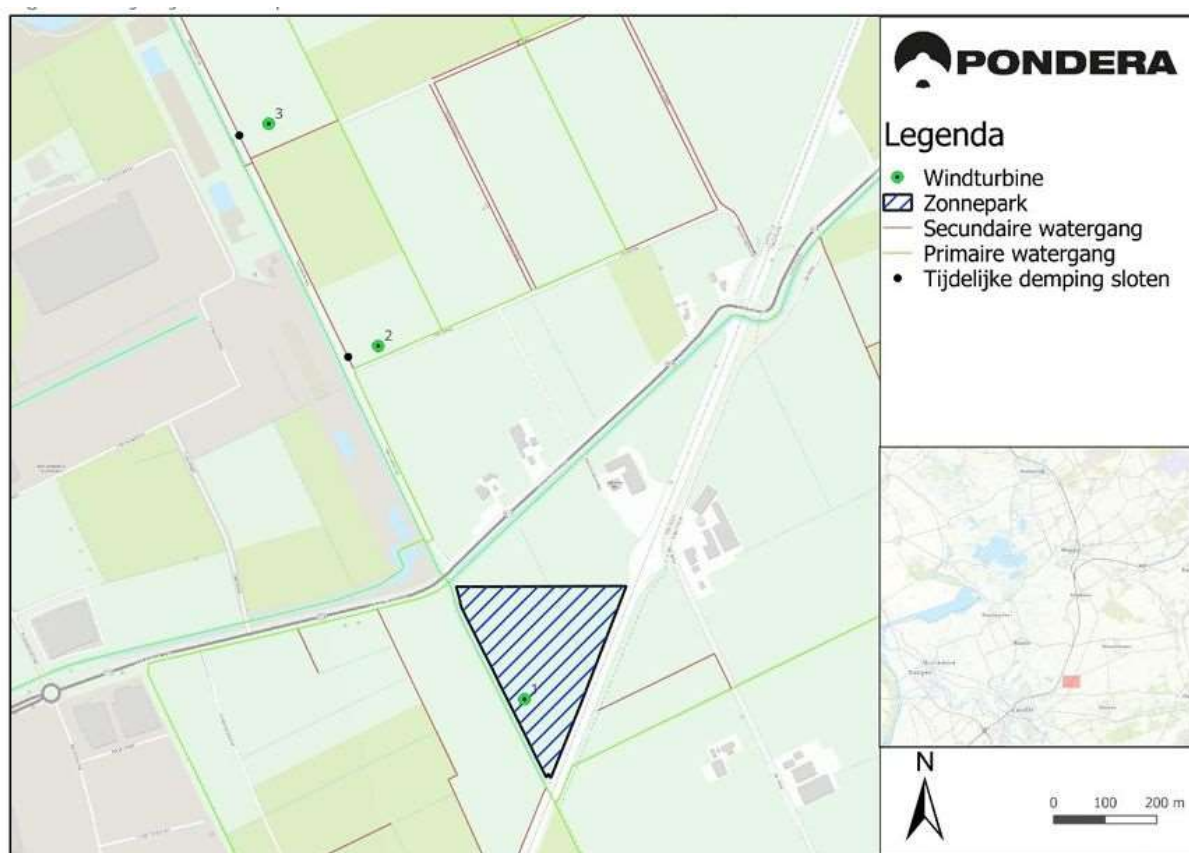
B. Aantal verwachte aanvaringsslachtoffers per soort per zomerseizoen bij plangebied Tolhuislanden voor de twee type turbines, gebaseerd op het Flux-Collision Model (Kleyheeg-Hartman et al. 2018).

Soort	Mortaliteit bij grote turbines 81-253 m	Mortaliteit bij kleine turbines 67-231 m
Blauwe reiger	0,01	0,06
Bruine kiekendief	0,01	0,03
Buizerd	0,07	0,18
Grote mantelmeeuw	0	0,01
Grote zilverreiger	0	0,01
Kleine mantelmeeuw	0	0,1
Kokmeeuw	0,02	0,54
Meeuw spec.	0	0,01

Ooievaar	0,01	0,04
Roek	0	0,1
Stormmeeuw	0	0,01
Torenvalk	0,02	0,04
Wilde eend	0	0,01
Zilvermeeuw	0	0,04

F. Bijlage 2. Grote modderkruiper

Sloten waar dam en duiker worden aangelegd (zwart).

G. Bijlage 3. Reactienota Zienswijzen